

UOT: 32.019.5(07)

NAZİM İBADOV

Fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru, dosent, Bakı Dövlət Universiteti
ibadov.nazim1@gmail.com

AYNUR ABBASOVA

Bakı Dövlət Universitetinin magistrantı
abbasovva.aynur@gmail.com

BEYNƏLXALQ MEDIA SİSTEMİNDƏ İNFORMASIYA AZADLIĞINA DEMOKRATİK TƏMİNAT

DOI: <https://doi.org/10.36719/2708-065X/108/81-86>

Hazırlanmış məqalədə media və media institutu anlayışlarının mahiyyəti araşdırılaraq təhlil olunur; media institutunun müasir informasiya cəmiyyətində tutduğu yer və oynadığı rol tədqiq edilir və eyni zamanda bu sahənin cəmiyyət həyatının digər sahələri ilə qarşılıqlı əlaqəsi müəyyənləşdirilir; bunlarla yanaşı Azərbaycan Respublikasında media faktorunun gücü və təşəkkül prosesi nəzərdən keçirilir; mövcud reallıqlar və əldə olunan nəticələrdən söhbət açılır. Media və kütləvi informasiya vasitələrinin günümüzdə təsir gücünün artması prosesi davam edir və hal-hazırda hər kəs öz informasiya ehtiyacını ödəmək üçün məhz bu vasitələrə üz tutur, onların geniş imkanlarından yararlanmağa çalışırlar.

Dünyada və ölkəmizdə media sistemi və mövcud media institutlarını, onların mahiyyəti və səlahiyyətlərini, cəmiyyət həyatının digər sahələrilə qarşılıqlı əlaqəsini müəyyən etmək, Azərbaycan və dünya mediasını təhlil edərək günümüzdə baş verən aktual məsələlərə olan münasibətlərini aydınlaşdırmaq, siyasi münasibətlərin təşəkkülündə, siyasi məsələlərin müzakirəsində medianın gücünü araşdırmaq və eyni zamanda modern informasiya cəmiyyətində yer alan Azərbaycan Respublikasında media və KİV-nin inkişaf göstəricilərini təhlil etmək tədqiqat işinin qarşısında duran vacib məqsədlərdən biridir. Tədqiqatın aparılmasında analiz, sintez, tarixi, müqayisəli, proqnozlaşdırma və s. metodlardan istifadə olunmuşdur. Ümumiyyətlə, bu tədqiqatın sonunda belə qənaətə gəlmək olar ki, hazırda bütün dünyanı özünə cəlb edən texnoloji yenilik və innovasiyaların media sisteminə tətbiqi bu sektorun inkişafında mühüm köklü dəyişikliklərə səbəb olmuş, media fəaliyyətinin söykəndiyi demokratik prinsiplər informasiya azadlığına, modern və qabaqcıl informasiya cəmiyyətinin təşəkkülünə yol açmışdır.

Açar sözlər: modern informasiya cəmiyyəti, informasiya azadlığı, media, media institutu, KİV, demokratiya, inkişaf, əlaqə.

Giriş. Müasir media sisteminin təşəkkülü həm keçmiş dəyərləri, xalq ənənələrini, adət və xüsusiyyətlərini özündə əks etdirir, həm də modern dünyanın yeniliklərini, yaradıcılıq meyarlarını, çağdaş dövrün tələb və ehtiyaclarını ödəməyə çalışır. Bu onunla izah edilə bilər ki, media sistemi hər bir dövlətin daxili keyfiyyətlərini, aktual məsələ və mövzularını özündə birləşdirməklə bərabər, eyni zamanda günümüzün bütün reallıqlarını da əhatə etməli və beynəlxalq səciyyə daşımalıdır. Çünki, media milli və beynəlxalq əhəmiyyətli siyasi-iqtisadi, sosial-mədəni, ideoloji və daha artıq sahələrə siraət etməklə maarifləndirici, bilikləndirici, inandırıcı və təsiredici effektə malik ictimai rəy formalaşdırıcı institut olaraq xarakterizə edilir. Medianın əsasını təşkil edən informasiyaların əldə olunmasında ənənəvi ilə yanaşı yeni tipli KİV-lərin formalaşması və internetin ixtirası zaman və məkan anlayışının aradan qalxmasına, bununla da informativ və qabaqcıl modern cəmiyyətin təşəkkülünə yol açdı. Bu gün hər kəsin çox asan və rahat şəkildə dünyanın istənilən yerində özlərinə lazım olan informasiyanı əldə edə bilməsi belə bir cəmiyyətin reallığını göstərən vacib şərtidir və bu cəmiyyətin formalaşmasının əsas göstəricisi olan media sistemi bir çox məsələlərdə əsaslı müsbətyönümlü dəyişikliklər əldə etsə də, bu sahənin inkişafı ilə bağlı bəzi problemlər qalmaqdadır. Bu problemlərin aradan qaldırılması və daha güclü uğurların əldə edilməsi üçün müvafiq sahədə dövlət və informasiya təhlükəsizliyi siyasəti tətbiq edilməli, təhlil olunmalı və icrası reallaşdırılmalıdır.

Modern informasiya cəmiyyətində media institutu vacib komponent kimi. İnformasiya cəmiyyətinin formalaşması ilə əlaqədar olaraq dünyada baş verən proseslərin aydınlaşdırılması və qavranıl-

masında vacib faktor kimi media çıxış edir və onun günümüzdə rolu durmadan artır. Media qeyri-müəyyən anlayış olaraq qiymətləndirilir və o, təkcə bir vasitə kimi deyil, həm də mədəni kodların istehsal olunduğu, yayımlandığı, informasiyaların ötürüldüyü mühit kimi də nəzərdən keçirilir. “IV hakimiyyət” adlandırılan media və kütləvi informasiya vasitələrinin son dövrlərdə bu qədər geniş imkanlara və istifadəçi kütləsinə mənsub olması ilə əlaqədar kütləvi kommunikasiya tədqiqatçıları qarşından gələn “mediakratiya” dövrünün təşəkkülündə medianın rolunu qeyd edirlər (1, s.89).

XXI yüzillik informasiya əsri olaraq səciyyələndirildiyindən modern və postmodern cəmiyyətlərdə informasiya başlıca idarəetmə vasitəsi kimi təsbit edilmiş, informasiya resurslarının artırılması və təkmil səviyyəyə çatdırılması xüsusi faktor kimi şərtləndirilmişdir. Xüsusi mübadilə və idarəetmə vasitəsi kimi xarakterizə olunan informasiya resurslarından daha düzgün və səmərəli istifadə olunması məqsədilə yeni mexanizmlərə, texnologiyalara və innovativ dəyişikliklərə istinad edilir. İnformasiya siyasətinin təşkili və reallaşdırılması, informasiya resurslarının idarə edilməsi üçün media təsisatı əhəmiyyətli rola malik vasitə kimi nəzərdən keçirilir. Media təsisatı və ya institutu modern informasiya cəmiyyətində ən əsas məlumat mübadiləsi vasitəsi hesab edilir. Kommunikasiya vasitəsi olaraq media təsisatından istifadə olunması strateji önəm daşıyır və fundamental vəzifə kimi dəyərləndirilir (2, s.38).

Məlum olduğu kimi, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının yaranma səbəblərindən biri öz fəaliyyətində insan haqlarına, söz və mətbuat, fikir azadlığına önəm verməsi ilə əlaqəli olmuşdur. Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinin meydana gəlməsi və ardınca insan hüquq və azadlıqlarını qorumaq məqsədilə formalaşdırılan çoxsaylı beynəlxalq təşkilatların yaranması beynəlxalq informasiya mübadiləsinin demokratik prinsiplər üzərində qurulmasına şərait yaratdı. Odur ki, beynəlxalq media və jurnalistikanın formalaşmasında beynəlxalq təşkilatların rolu yüksək qiymətləndirilir, bu təşkilatların verdiyi qərarlar və qətnamələr KİV-in və medianın inkişafında güclü ideya xəzinəsi, ilham mənbəyi olmuşdur (3, s.4).

Media etikası deyilən bir anlayış mövcuddur ki, bu anlayışın mahiyyətini media davranışı, media mədəniyyəti təşkil edir. Həsən bəy Zərdabinin media və mətbuat sahəsi ilə əlaqəli çox mənalı bir deyi-mi vardır: “Həqiqət, qəzet camaat üçündür, camaat qəzet üçün deyildir”. Bu ifadənin anlamı ondan ibarətdir ki, medianın cəmiyyət içərisindəki tək etibarlı dayağı elə həmin cəmiyyət qarşısında daşdığı məsuliyyət hissidir. Hər bir peşədə və sahədə olduğu kimi, media və jurnalistika sahəsində də ən vacib şərt öz işini peşəkar şəkildə yerinə yetirmək, mövcud tələblərə cavab vermək, təkliflərə açıq olmaq, mədəni qaydalara riayət etmək çərçivəsində fəaliyyət göstərməkdir. Hətta, sosial bilgiləndirməni öhdəsinə götürmüş, əsas vəzifəsi cəmiyyəti maarifləndirmək olan media sahəsi üçün peşəkarlıq çox daha vacib amil kimi qiymətləndirilməlidir (4, s.8).

Media cəmiyyət həyatının müxtəlif sahələri ilə qarşılıqlı əlaqədə, onların bir hissəsi kimi günün-gündən inkişaf etməkdədir. Mədəniyyət, incəsənət, təhsil, siyasət, ictimaiyyətlə əlaqələr və sadalan-mayan daha bir neçə sektor media ilə sıx bağlılıq təşkil edir və inkişaf göstəriciləri iki istiqamətli də-yişir. Siyasətin təşkilində və siyasi məsələlərin təhlil və müzakirəsində medianın rolu, şübhəsiz, danıl-maz gerçəklikdir. Seçki proseslərinin mediada işıqlandırılması qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş, məhdudiyyətlərin aradan qaldırılması ilə bağlı əsaslı qanunlar qəbul edilmiş, qeyri-məhdud söz və fikir azadlığı Konstitusiyada əks olunmuşdur, bütün bunlar siyasətdə medianın gücünü bir daha təsdiq edir. Seçkilərin mediada əksi prosesində plüralizm, redaksiya müstəqilliyi və media peşəkarlığı ilkin zəruri şərtlər olaraq qiymətləndirilir. Eyni zamanda, mətbuat azadlığının sərhədləri ilə bağlı geniş konsensus mövcuddur. Siyasətin və siyasi münasibətlərin təşkili və tənzimlənməsində medianın başlıca vəzifəsi vətəndaşların bu sahə ilə əlaqədar məlumatlandırılması və siyasi məsələlərdə iştirakının təmin edilməsi ilə bağlıdır (5, s.13).

Hazırkı dövrdə medianın ən geniş yayılmış növü olan sosial media həyat gündəliyinə çevrilərək, yaş məhdudiyyəti olmadan hər kəsin istifadə etdiyi, istədiyi məlumat, şəkil, video və s. paylaştığı, yeni dostlar, tanışlıqlar qazandığı, özünün sosial “kimliyini” yaratdığı, geniş kütlə qarşısında onlarla birgə müxtəlif problem və məsələləri müzakirə etdiyi platformadır, sosial şəbəkələrin geniş funksiyaları var və onun xüsusiyyətləri bu sadalananlarla məhdudlaşmır. Bu media növü, eyni zamanda, xalqın, cəmiyyətin səsi də adlandırılır, onun gücü KİV-in gücü ilə müqayisə olunur. Sürətli paylaşım və məsələdən anında xəbər tutmaq kimi üstünlüyə malik olan sosial media kütləvi informasiya vasitələrini geridə qoysa da, məlumatın doğruluğuna şübhə baxımından sosial mediaya inam azdır. Geniş istifadəçi kütləsinin “pay-laştığı” informasiyanın yalnış və ya şişirdilmiş olması ehtimalı bir qədər sosial mediaya güvəni sarsıdır.

Həmçinin, internetdən gec-gec istifadə edən istifadəçilər, yaşlı nəslin nümayəndələri, sosial şəbəkələrdə az vaxt keçirənlər üçün sosial media deyil, KİV daha effektiv məlumat mənbəyi hesab olunur (6, s.181).

Deyilənləri ümumiləşdirərək bildirmək olar ki, media və mətbuat xidmətlərinin ən başlıca vəzifəsi ictimai rəy formalaşdıraraq cəmiyyəti bilgiləndirmək, insanlar, qurumlar, təşkilatlar arasında xoş niyyət körpüsü yaratmaqdır. Siyasətlə sıx bağlı şəkildə fəaliyyət göstərən media hökumətlə vətəndaş arasında münasibətlərin qurulmasına xidmət etməklə, təmsil edilən qurum ilə bağlı məlumatları insanlara ötürərək vətəndaşların həmin hökumət və fəaliyyəti haqqında düşüncələrini hökumət rəsmilərinə çatdırır. Bu əlaqənin əsaslı şəkildə yaradılmasında ən təsirli vasitə olan media və mətbuatdan yaxşı istifadə edə bilmək üçün, ilk növbədə onu yaxşı öyrənmək və tanımaq lazımdır. Media vasitəsilə ictimaiyyətə ötürülən məlumatlar hökumətin rəsmi strukturlarının cəmiyyətlə bağlı məsuliyyətini artırmağa xidmət etməklə bərabər, eyni zamanda cəmiyyətə hökumətin ona yönəlik siyasətinin təsirlərini də başa düşməyə kömək edir. Media və mətbuatın azadlığı çox böyük önəm daşıyır, hökumət nümayəndələri məlumatın ictimaiyyətə çatdırılmasına maneə yaratmamalı, hansı məlumatın yaxşı, hansının pis olması ilə bağlı medianın əvəzinə qərar verməməlidirlər (7, s.62).

Dünya mediasının təşəkkülündə Azərbaycan mediasının real mənzərəsi. Azərbaycan mediası və mətbuat tarixi olduqca qədim köklərə, onları özündə əks etdirən dəyərlərə, adət-ənənələrə əsaslanır, bir neçə mərhələdə təşəkkül tapan media və mətbuat sistemi müstəqillikdən əvvəlki və sonrakı dövrləri əhatə etməklə günümüzdəki modern şəklini almışdır. “Əkinçi” qəzetinin nəşri ilə doğulan milli media-mız həyatda qalmaq üçün çox savaşı vermiş, çox şey göstərmiş, sonunda dünya mediasında öz layiqli yerini almağı bacarmışdır. Bu müstəqillikdən əvvəlki dövr üçün böyük uğur idi, çünki həmin dövrdə mətbuat və medianın modernləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlərin görülməsi, müvafiq qaydaların tətbiqi və idarəsi böyük zəhmət və cəsarət tələb edirdi. Nəhayət, çox böyük zəhmət və əzmlə, yeni islahatlara və dünya təcrübəsinə əsaslanmaqla Azərbaycan xalqı öz mediasına sahib çıxdı və bugünkü modern media sisteminin təməlini qoydu. Doğrudur, hal-hazırda mediamızın müəyyən çatışmazlıqları və nəzərəçar-pacaq problemləri mövcuddur, lakin bu problemləri və məsələləri öz yoluna qoymaq, həllinə nail olmaq da öz əlimizdədir.

Azərbaycan mediası multikultural media kimi xarakterizə olunur, burada yaşayan insanların bütün məsələlərdən və hadisələrdən xəbər tutması məqsədilə müxtəlif dillərdə qəzet və jurnallar nəşr olunur ki, bu da həmin coğrafiyadan olan vətəndaşlar üçün məlumat mənbəyi kimi çıxış edir. “Multikultural media: Azərbaycanda yaşayan xalqların mətbuatı” adlı kitabda qeyd olunur: “Günümüzün əsas çağırışlarından birinin informasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi olduğunu nəzərə alsaq, yazılı və elektron KİV-lə sosial media arasında rəqabətin artdığı çağdaş dövrümüzdə jurnalistikanın inkişaf problemləri ilə yanaşı, hər dövlətin milli təhlükəsizliyi ilə eyni səviyyədə dəyərləndirilən, ictimai rəyin formalaşdırılmasında başlıca aparıcı rola malik informasiya təhlükəsizliyinin qorunması bütünlükdə cəmiyyətin, insanların vətəndaşlıq borcu olmalıdır” (8, s.7).

Son dövrlərin media sistemində özünəməxsus yer alan və global müzakirə obyektinə çevrilən “Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi”, “Qarabağ problemi” ilə əlaqədar olaraq beynəlxalq aləmdə gedən informasiya savaşı İnternet və sosial şəbəkələrdə, müxtəlif platformalarda, portallarda əks olunaraq dünya və Azərbaycan mediasında geniş müzakirələrə yol açdı.

Münaqişənin həm cəbhədə canlı şəkildə, həm də mediada sosial baxımdan baş verməsi məsələnin dünyaya daha tez çatdırılmasına, dövlətlərin mövqeyini öyrənməyə və fikirləri təhlil edərək sonrakı mərhələləri təxmin etməyə imkan verdi. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Heydər oğlu Əliyev dəfələrlə media qarşısında çıxış edərək qarşı tərəfi sülhə dəvət etsə də, birgəyaşayışla bağlı verdiyi zəmanəti xatırlatmağa çalışsa da, Ermənistan rəhbərliyi qəti etiraz etdi, münaqişəni qansız həll etməyi deyil, təxribatlara əl ataraq müharibə variantı ilə həll etməyi seçdi (9).

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin Vətən müharibəsi dövründə media ilə keçirdiyi görüşlər, verdiyi müsahibələr, xalqa olan çağırışları həm siyasi xadimlər, həm jurnalistlər üçün böyük nüsxə və önəmli dərsləkdir. Hər cavabında subyektivliyə yox, mediada vacib şərtlərdən biri hesab olunan obyektivliyə istinad edən Cənab Prezident ən çətin zamanlarda belə xalqın yanında oldu, onun adından çıxış etdi (10, s.22).

Media sahəsi elə bir zirvədir ki, bu zirvənin fəthi natiqlikdən, söz sənətindən, dəqiqlikdən, hətta, vicdanlı və dürüst olmaqdan keçir. Çünki media məsuliyyət daşıyaraq cəmiyyəti olanlardan və ya ola-

caqlardan xəbərdar etməyi hədəfləyir, bu yolda doğruları bildirməyi, xalqı maarifləndirməyi vəzifəsi olaraq görünür. Bu sahədə misilsiz xidmətləri daim diqqət mərkəzində olan, adını hər sahədə ən yüksək pillələrdə xatırladığımız Heydər Əliyev həm media sahəsində özü bir nümunə kimi qiymətləndirilmiş, həm də media ilə bağlı gördüyü işlərlə, bu sahəyə verdiyi diqqət və qayğı ilə yadda qalmışdır. Azərbaycanı azad sözün, müstəqil mətbuatın bərqərar olması üçün həyata keçirilən islahatlar, hüquqi dövlət quruculuğu və media sahəsinin dövlətlə bağlı məsələləri vətəndaşlara tam və operativ qaydada çatdırılması ilə əlaqədar görülmüş işlər, dövlətə qarşı edilən bütün təzyiqlərin mediada işıqlandırılaraq dünyaya çatdırılması ilə əlaqəli aparılan tədbirlər, Azərbaycan media və mətbuatının dünya təcrübəsinə və yeniliklərinə inteqrasiyası və bu kimi digər bütün məsələlər Heydər Əliyevin əldə etdiyi və ölkəmizə qazandırdığı uğurların sadəcə kiçik bir hissəsidir. O, yaşadığı dövrün çətinliklərini qeyd edərək, bu çətin vəziyyətlə mübarizəyə başlamış, xarici resursların yoxluğu, beynəlxalq aləmə çıxışın məhdudluğuna baxmayaraq, bir çox irəliləyişlər əldə etməyi bacarmışdır (11, s.180).

Media sahəsində bir çox irəliləyişləri göz önündə saxlayaraq qeyd edə bilərik ki, cavan nəsil nümayəndələri, xüsusilə gənclər arasında yeni media və İnternet jurnalistikası, bloggerlik, vətəndaş-sosial yazıçılıq vərdiş və bilgilərinə xüsusi ehtiyac vardır. Çünki, modern informasiya cəmiyyəti bütün vətəndaşlardan bunları tələb edir və dövrün qlobal ənənələrinə uyğun şəkildə fəaliyyət göstərmək hər bir vətəndaşın vacib vəzifəsinə çevrilməlidir. Bütün bu qlobal proseslərdə gənclərin yaradıcılıq qabiliyyəti, virtual dünya ilə təmasları, çıxışları məhdud qiymətləndirilir və arzuolunan səviyyəyə çatdırılmasının mümkünlüyü nəzərə alınaraq daha geniş, əhatəli fəaliyyət planlarının tərtibi və təşkilinin həyata keçirilməsi tövsiyyə olunur. Bu gün bir çox istiqamətlər üzrə məlumat əldə etmək üçün xarici portallara, internet saytlarına və resurslara müraciət məhdudlaşdırılmalı, yerli məlumat bazasının artırılması istiqamətində səmərəli tədbirlər görülməlidir.

Nəticə. Modern informasiya cəmiyyətinə keçid ilə əlaqədar olaraq hazırda ehtiyac duyulan məlumatların böyük əksəriyyəti elektron qaydada mənimsənilir, XXI yüzillik informasiya əsri olaraq səciyləndirildiyindən informasiya ən başlıca idarəetmə vasitəsi kimi qəbul edilir və belə cəmiyyətlərdə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafına və təkmilləşdirilməsinə xüsusi diqqət yetirilir. İKT-nin durmadan inkişafı nəticəsində insan fəaliyyətinin, demək olar ki, bütün sahələrində elektron qaydada informasiyalaşdırma, məlumatlandırma bazaları təşkil edilərək, cəmiyyətin maarifləndirilməsi və rahat şəkildə informasiya əldə edə bilməsi üçün uğurlu addımlar atılmaqdadır.

Medianın inkişaf etdirilməsi bu gün bütün dünya ölkələri, eləcə də Azərbaycan dövləti üçün ən vacib və aktual prioritetlərdən biri kimi qiymətləndirilir, çünki yaşadığımız əsr informasiya və kommunikasiya əsridir. Odur ki, bu sahədə yeni texnologiyaların və innovasiyaların tətbiqi stimullaşdırılmalı, vətəndaş və cəmiyyət üçün ictimai maraq doğuran layihələrin həyata keçirilməsi ilə bağlı tədbirlər təşkil olunmalı, həmçinin dövlət orqanları və qurumlarının, yerli özünüidarəetmə orqanlarının, hüquqi və fiziki şəxslərin müvafiq sahə üzrə fəaliyyəti əlaqələndirilməli, əhəmiyyətli və nəticəsi öncədən proqnozlaşdırılan məqsədyönlü fəaliyyət reallaşdırılmalıdır.

Bütün fəaliyyəti tənzimləmək, mövcud sistemin təkmil səviyyəyə çatdırılmasına nail olmaq hazırkı media sisteminin reallıqlarına və nəticələrinə yenidən baxmağı, modern informasiya cəmiyyətinin, İKT-nin formalaşdırdığı virtual mühitə adaptasiya olmağı, beynəlxalq media təcrübəsinin müsbət ideya və yeniliklərinə istinad etməyi tələb edir.

ƏDƏBİYYAT

1. Serhiy Danylenko, Maryna Grynychuk. Media system of Azerbaijan: current state and problems // Wschod Europy, vol.4, 1/2018, p.89-102.
2. Hikmət Babaoğlu. İnfoimperializm və media. Bakı, MSA, 2013, 192 s.
3. Sabir Məmmədli. Beynəlxalq jurnalistika: təşəkkür prosesi və demokratik ölkələrin media təcrübəsi. Bakı, BUN, 2013, 284 s.
4. Media etikası. Redaktorlar: Rəşid R.Hacılı, Xəlil D.Ağaliyev. Azərbaycan, Bakı, Media Hüququ İnstitutu, 2008, 274 s.
5. Yaşa Lange. Media və seçkilər. Məlumat kitabı. Bakı, AŞ-nın AR İnformasiya Ofisi, 2005, 63 s.
6. Aydın Xan (Əbilov), İnternet. Sosial media. Bloggerlik. YYSQ – Milli Virtual Kitabxananın e-nəşri N25 (63-2013). - <https://www.kitabxana.net/files/books/file/1369252808.pdf> [31.10.2024].

7. Cəfər Cəfərov, İlqar İbrahimli. Mətbuat xidməti əməkdaşının stolüstü kitabı. Bakı, BMK İB, 2003, 76 s.
8. Niyaz Niftiyev. Mətbuatda multikulturalizm (Azərbaycan və dünya təcrübəsi). Bakı, "RS" Poligraf MMC, 2017, 248 s.
9. Qarabağ münaqişəsinə obyektiv baxış DÜNYA MEDİASINDA / Demokrat, Demokratik Azərbaycan, 07 aprel 2021. - <https://demokrat.az/az/news/73007/qarabag-munaqisesine-obyektiv-baxis-dunya-mediasinda> [31.10.2024].
10. Şah və Mat Vətən müharibəsi yerli və xarici mediada, Jurnalistika Elmi Tədqiqat Laboratoriyası nəşrləri seriyası № 1(4) Bakı, Red N Line, 2021, 112 s.
11. Əflatun Amaşov, Heydər Əliyevin media dərsləri. Bakı, Nurlar NPM, 2020, 232 s.

НАЗИМ ИБАДОВ

*Доктор философских наук,
доцент Бакинского Государственного Университета*

АЙНУР АББАСОВА

Магистрант Бакинского Государственного Университета

ДЕМОКРАТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ СВОБОДЫ ИНФОРМАЦИИ В МЕЖДУНАРОДНОЙ МЕДИА-СИСТЕМЕ

В подготовленной статье исследуется и анализируется сущность понятий медиа и медиа-института, изучаются место и роль медиаинститута в современном информационном обществе, а также взаимодействие этой сферы с другими сферами, определяется социальная жизнь, обсуждаются текущие реалии и результаты. Сегодня процесс увеличения влияния СМИ и масс-медиа продолжается, и сегодня все обращаются к этим СМИ для удовлетворения своих информационных потребностей и стараются воспользоваться их широким спектром возможностей.

Определить систему СМИ и существующие институты СМИ в мире и в нашей стране, их сущность и полномочия, взаимодействие с другими сферами общественной жизни. Проанализировать СМИ Азербайджана и мира, уточнить их отношение к актуальным проблемам; исследовать силу мощь средств массовой информации в формировании политических отношений, при обсуждении политических вопросов и одновременно анализе показателей развития средств массовой информации в Азербайджанской Республике, находящейся в современном информационном обществе, является одной из важных целей исследования. Были использованы методы анализа, синтеза и исторические, сравнительные методы прогнозирования. В целом, по итогам данного исследования можно сделать вывод, что применение технологических инноваций и нововведений в медиасистеме, которая сегодня охватывает весь мир, вызвало важные фундаментальные изменения в развитии этого сектора, демократических принципов, на которых основана деятельность СМИ, проложили путь к свободе информации и формированию современного и развитого информационного общества.

Ключевые слова: современное информационное общество, свобода информации, СМИ, институт СМИ, средства массовой информации, демократия, развитие, коммуникация.

NAZIM IBADOV

Doctor of philosophy, associate professor, Baku State University

AYNUR ABBASOVA

Master degree of Baku State University

DEMOCRATIC ENSURE OF FREEDOM OF INFORMATION IN THE INTERNATIONAL MEDIA SYSTEM

In the prepared article, the essence of the concepts of media and media institute is investigated and analyzed, the place and role of the media institute in the modern information society is studied, and at the same time, the interaction of this field with other areas of social life is determined, current

realities and results are discussed. Today, the process of increasing the influence of media and mass media continues, and nowadays everyone turns to these media to satisfy their information needs, and they try to take advantage of their wide range of opportunities.

To determine the media system and existing media institutions in the world and in our country, their essence and powers, their interaction with other areas of social life, to analyze the media of Azerbaijan and the world and clarify their relationship to current issues, to investigate the power of the media in the formation of political relations, in the discussion of political issues, and at the same time, analyzing the development indicators of the media and mass media in the Republic of Azerbaijan, which is located in the modern information society, is one of the important goals of the research. Analysis, synthesis, historical, comparative, forecasting, etc. methods were used. In general, at the end of this study, it can be concluded that the application of technological innovations and innovations to the media system, which today engulfs the whole world, has caused important fundamental changes in the development of this sector, the democratic principles on which media activity is based have paved the way for freedom of information and the formation of a modern and advanced information society.

Keywords: modern information society, freedom of information, media, media institute, mass media, democracy, development, communication.

Məqalənin redaksiyaya daxil olduğu tarix: 05 noyabr 2024-cü il.

Məqalənin çapa qəbul olunma tarixi: 04 mart 2025-ci il.

Rəyçilər: s.e.f.d. Mehman Həsənov, s.e.d. Adil Mirabdullayev.
